

XX XVIII

351

351

1. 1

LUNDS UNIVERSITETS ~~FOLKMINNESSAMLING.~~Uppt. av *Davin Jänsson*efter *Bengt Hansson*i *Fremminge socken, Färs
härad, Malmösunds län. (Skåne)*

Anmärkingar:

*Den som berättat detta
är en gammal man på
90 år, bosatt i Brösarp,
Vallsjö socken. (19 sid)*

Brösarp, Vallsjö S.m.
Julfirandet i min hembygd för 70 år sedan.

*Julen, vår största högtid, har sedan
urminnes tiden firats i vårt land på ett
mycket högtidligt sätt. Innan kristendomen
kom till Norden, och man började fira
(19 sid)*

2.

liken till minne av Jesu födelse, firades den till Asarnas ära. Sättet för julens firande har naturligtvis ändrats under tidernas lopp, men många seder och bruk, som härstamma från hednatiden, ha bibehållits ända in till våra dagar.

En av de mest framträdande av dessa seder är slakten. Den började redan i oktober med ^{de} nötkreaturen, som vara avsedda för detta ändamål, och som skulle användas till föda under nästkommande

Uppt. av *Lavin Jänsson*

efter *Bengt Hansson*

i *Trunnings socken, Färs
härad, Malmåhus län.*

Anmärkingar:

är. Det var vanligen ~~endast~~ bättre lottor-
te, som hade råd att förs sig med alla
slags hött. Linnslakten färdiggick 8-14
dagar före jul, alltså som svinnen vara
färdiggjorda. När slakten var undanstä-
kad, börjades bakningen. Stora mängder
bröd bakades, som skulle räcka en lång

4.
tid framåt. Det var vanligen tre sorter
som bakades, nämligen hornbröd, surt
bröd och havring. Det sura brödet ba-
kades av rågmjöl. En del av detta bröd
torkades till havring. Till julen skulle
bryggas ett särskilt slags öl, kallat
julöl. Det var mycket bättre än det
som användes under den andra tiden
föret, och fick inte smakas förrän jul-
aftan. När man hade slaktat nötkrea-
turen, och dagen började bli kallare,
skulle guren stäpas. Detta försiggick

Uppt. av David Jansson

efter Bengt Hansson

i Frumlinge socken, Färs
härad, Malmöhus län (Skåne)

Anmärkingar:

under för den tiden utmärkande former.

Löfdes skulle alla, som hjälpte till
därmed vara glada, annars bliva gynn-
icke bra, vidare fick ingen främmande
komma in i rummet, i vilket arbetet
utfördes. Man trodde nämligen på den
tiden, att samtliga människor vara be-

6,
häftade med anda andar, och därför
inte hade någon tur med i sitt ar-
bete. Om t. ex. en sådan människa
skulle vara med vid ljusstämningen,
bliva de inte starka, utan följa sänder
och vill kanske rentav inte brinna.
När förberedelserna vara avslutade, och jul-
aftan närmade sig, böjade man laga
mat. Dagen före julafton, som kallades
Dopparedagen, kokades allt kött, som
skulle användas under julen. Stora
kittlar sattes över elden, och i dem lades

Uppt. av *Lavin Jänsson*

efter *Bengt Hansson*

i *Fruvings socken, Färs
härad, Melnichus län (Skåne)*

Anmärkingar:

köttet. När det var kokat tillräckligt,
tags det upp, och i fettst, som kokats av,
lades bröskiver. Dessa fettdränkta bröd-
skiver var den enda rätt, som serverades
till middag denna dag. Det var riktigt
häglidligt, när piger och drängar fingo
doppa i grytan, och äta så mycket fett

8.

de vill, vilket var tillåtet den dagen.

På grund av denna sed kallades dagen

Daynardagen. Till julafton skulle allt

vara pyntat och fint, golven skurades

och beströddes med sand och sandar —

hedat ansis. När det led mot aftonen

samlades alla, såväl tjänare som fa-

miljemedlemmar i stugan, och man

gick sig strax därefter till bords. Tre

måltider skulle ätas under aftonens

lopp, den första äts i skymningen

Uppt. av Davin Jansson
 efter Bengt Hansson

Anmärkingar:

i Frumlinge socken Läs
 härad, Malmohus län (Skåne)

och bestod av en skiva bröd, ett stycke
 ost, samt så mycket julöl man ville
 dricka. Det var ganska stora mängder
 öl, som förtärdes till denna måltid,
 husmattern hade nog ett gösa med att
 bära in och fylla på ölbägarna. Innan
 man började äta lades en ost samt en

10 10

brädkaka, som kallades julkusse, på bordet.

Dessa skulle ligga där ända fram på
våren. Innan djuren släpptes på bete skulle

de hava var sitt stycke av brädet och os-

ten. Detta hade till ändamål att släcka

djuren. Senare på aftonen äts kvällsvard.

Husmodern delade av ett stycke kött av

varje sort på en träallrik, vidare fick man

rustigt vaxpitt bräd av alla sorterna,

man hade ett lillegä. Det sista som ser-

erades var gräset. När omättiden var

Uppt. av David Jansson

efter Bengt Larsson

i Fröningsö socken Färs
härad, Malmåhus län.

Anmärkingar:

avslutad skulle husfadern läsa eller

sjunga en psalm. Husdjuren skulle

skäva ha en bättre mat än vanligt.

Hund, katt och andra smådjur inhälla-

des, och fästplägades med grät upplagd

på bröl. Djuren erhöles ett stycke fär

var medlem av familjen, och am djuret

1212

Uppräng till dörren innan det fått för
alla, betydd det, att någon av familjens
medlemmar skulle dö innan årets slut.

Till fåglarna strödde man ut kalg på
en fönsterkarm, och satte även upp en
kårus åt dem i ett träd. När dessa
rysslar vara avslutade, bäjades jullekar
av många slag, såsom lura möss, lyfta
rå knuta m. fl. När man var krätt på
ett leka, skulle den bejdje måltiden,
som bestod av fisk, ätas. Till sist,

7313

Uppt. av David Jönsson

efter Bengt Hansson

i Frunings socken, Färs
härad, Melnösens län.

Anmärkingar:

innan man skulle gå till sängs, gissa
des nätter, sedan bar ^{man} in halmen, som
breddes ut på galvet, och i denna bädda
des "sykensäng". Här fick man ligga,
tills det var tid att på morgonen fara
till julotta, som bäjades, lipson nu,
littida på morgonen. Man färdades

vanligen dit i släde. Under tiden brunn
lys i alla fönster, både i kyrkan och i
hemmen. Middagen denna dag bestod av
gröt och varm mjölk. Någon särskild
mat fick man inte om aftonen. Jul-
dagen förflöt lyst och stilla, var och
en stannade hemma hos sig. Sundagen
föllämpades samma ^{matordning} som julafton.
Innerturin skulle denna dag hava en
särskild rätt bestående av malt, salt
och hö. Julgrannen torde vara den, som

Uppt. av *Jovin Järstam*efter *Brugt Hansson*i *Fråningsr. socken, Färs
härad, Medelpad län.*

Anmärkingar:

i allmänhet sprider den största glädjen
i våra hem, såväl nu som för. Jul-
granen, eller bruket därav, har nog inte
 varit så allmän för 70 år sedan, som
i våra dagar. Den har med all sä-
kerhet införts från något av våra
grannländer i söder eller väster. Jul-

16
16

granen skulle vara en sinnerbild av Kristus. Man kunde inte finna något lämpligare eller mer tilltalande sätt att återgiva honom. Kristus sträcker sina armar mot himmelen till bön, och så gör granen också mer än något annat träd. I julgranens topp fästes en lysande stjärna, som skulle föreställa Betlehemsstjärnan, i dess grenar brinnande ljus, som påminde om det ljus och den upplysning Jesus sprid omkring sig.

I gre-

Uppt. av *Davin Jänsson*efter *Bengt Hansson*i *Truninge socken, Färs
härad, Malmåhus län.*

Anmärkingar:

351

ens grenar fästes ännu kakor och andra
gatter, som skulle symbolisera Jesu
rodnad. Julgranen skulle fästas i ett
kors, vilket skulle förstås, att Jesus
bärsitt sitt liv här på jorden som
stjärna och slutade på korset.

Uppt. av Levin Jönsson

efter Bengt Hansson

i Franninge socken, Färs
härad, Malmåhus län.

Anmärkingar:

Den 1 maj betraktades som den
första vårdagen.

Åsterna såddes på Fatikdagen den
16 april. Bänorna såddes på Bodadagen
den 27 maj. Korn såddes den 18 maj.

Bräg skulle säas senast den 8 sept.

Ymsvädet räknades ut på så sätt att

19 19

351

såsom vädret var juddagen bleu januari

månad o. s. v.

351